

sintagme "poturica gori od Turčina" na sve pretpostavljene "konvertite". Muslimani se svojataju kao "poturčeni Srbi", kao "najčistiji naš rasni elemenat", ali se istovremeno negativan naboj zbog islamizacije prepoznaje u "karakteru" koji im se pripisuje, a koji po svom sadržaju pokazuje pretpostavljene turske "osobine". Ambivalencija se ogleda i u odricanju da religija može biti osnova za nastanak posebnog nacionalnog identiteta, kao i u kontroverznosti istovremenih tumačenja "naše krvi" i "turskih rasnih" osobina.

Poslednjih deset godina je u još široj upotrebi pojam "izmišljeni narodi". Promenjene okolnosti tražile su da se ne vređaju pojedinci optužbom za "konvertitstvo", pa je sva odgovornost za umenjenje broja pripadnika nacije prebacivana na druge države i ideologije, odnosno na depersonalizovane "neprijatelje". Kao i celokupan "nacionalni" vokabular koji obiluje neoriginalnostima, tako je i rasprava o "izmišljenim" nacijama stara stereotipna matrica koja se na razne načine varirala bar jedan ceo vek. Različiti su bili samo tvorci uvek istih "izmišljenih" nacija, a zavisno od trenutne političke situacije. Autori su u svom vremenu tražili i prepoznavali najveće "neprijatelje" i pripisivali im ovaj nacionalni "zločin". Za savremene autore komunizam je "bauk" koji "izmišlja" nacije i smanjuje broj Srba, kao što su za stare autore to bili Austrijanci ili Bugari, katoličanstvo ili islam. Cilj je bio da se ukaže na "neprirodnost" egzistencije takvih nacija i na nužnost njihovog vraćanja na "pravi put", na izvorno, u istoriji utemeljeno, "rodno" nacionalno svojstvo. Istovremeno, namera je bila i da se pripadnicima "izmišljenih" nacija ukaže da nije njihova krivica što su u zabludi, već onih koji su manipulirali u određenom istorijskom trenutku i imali najviše interesa da umanje broj pripadnika "organske" nacije.

Najrašireniji je stav o Makedoncima koje su početkom veka "izmislili" prvo Austrijanci, pa Bugari, kasnije komunisti, i na kraju Tito lično. Da je "konvertitstvo" Makedonaca obnovljeno u novije vreme svedoči na primer pisanje Dimitrija Bogdanovića sredinom osamdesetih godina, kojem se ne može osporiti nacionalni patos, a koji ih je u godinama još neraspaljenih nacionalnih stereotipa, smatrao definisanom nacijom. Pod "konvertitima" on je podrazumevao prevashodno "Arnauts", po njemu "poturčene Srbe i Makedonce" koji su albanizovani, što je smatrao viševjekovnom tragedijom srpskog naroda "koji je i na taj način gubio svoj identitet" (Bogdanović, 1985). Poslednjih godina reaktivirana priča o "izmišljanju" Makedonaca samo je stara teza sa novim tumačenjima. Da li iz slabe obaveštenosti ili zbog toga što su za savremene intelektualce zbog vremenske distance Turci i Austrijanci manji "neprijatelji" od komunista, tek, danas je rasprostranjeno pisanje o "socijalističkim" nacijama, u koje se ubrajaju Makedonci, Crnogorci i Muslimani, obeleženi kao "proizvodi najreakcionarnije i najbezumnije laži o sebi, odnosno svom identitetu, nepostojećem u istoriji", što predstavlja "ideološke nakaze" i "duhovno dubrište" kojim je "samoupravna ideologija" zatvorila jugoslovensko tlo "za vekove" (Čosić, 1992). Slična su i danas rasprostranjena uverenja o KPJ koja je uspela u periodu od pola veka "da osnuje tri posebne nacije u Jugoslaviji" (Tadić, 1992), o "nizu novokomponovanih 'komunističkih' nacija u samoupravnoj verziji socijalizma, koje su vodile poreklo od srpske nacije (Crnogorci, Muslimani, Makedonci)" (Subotić, 1992), ili o komunistima koji su "proglasivši Makedonce za naciju, silom otrgli od srpstva one koju su u Makedoniji bili srpski opredeljeni" (Ivić, 1991). Tu spadaju i najnovije definicije nastanka Makedonaca kao proizvoda "etno-inžinjerina" odnosno ideološke "turbo-etnogeneze" (Stepić, 1997). Zanimljiva je i teza da su "nove" nacije stvarane "voljom političke oligarhije" u posleranoj Jugoslaviji kao element obračuna "'malih naroda' periferije sa centrom, središtem u čijem se slamanju tražila nadoknada za sve nacionalne frustracije u prošlosti", pa su tako "povijesne težnje i neostvarena htenja 'malih' i 'novih malih' naroda" izbile na površinu (Bataković, 1992). Argumentacija se najčešće pronalazi u tvrdnji da je cilj "da se što temeljitije razbije srpsko etničko i nacionalno-političko jedinstvo prisilnim stvaranjem od jednoga jedinstvenoga srpskoga naroda još dve nove nacije, makedonske i crnogorske" (Slijepčević, 1959).

Da su čitali stare pisce savremeni intelektualci ne bi tako olako pripisivali komunistima, na primer, "proizvodnju" Makedonaca, koja je kao ideja stara koliko i težnja Srbije da se proširi ka jugu. I pre sto godina, kao i danas, intelektualci su tvrdili da je "'Mačedonski narod' najnoviji pronalazak političara, sa 'providnom namerom' da se ispune bugarski državni interesi (Ivanić, 1906), odnosno, da su produkt Austrije, 'da se lakše srpski narod pocepa' (Hadži-Vasiljević, 1906).

Iako je danas u raspravama o "izmišljenim" nacijama najrasprostranjenije apostrofiranje Muslimana, Makedonaca i Crnogoraca, nisu zaobiđeni ni Hrvati. Tako se kao dokaz da je hrvatska nacionalnost "veštačka", nastala iz "strateških interesa Srednje Evrope", pruža tvrdnja da u čitavoj svojoj prošlosti "hrvatska politika nema jedne uverljive predstave koji je njen nacionalni teritorij" (Ekmečić, 1992). Problemi "konvertitstva" kod Hrvata tumače se i kao zamena primarne identifikacije (slovenstvo) sekundarnom (hrvatski katolicizam), uz tvrdnju da "u toj nacionalnoj egzizezi moralo je doći do evolucije psihologije konvertitstva u psihologiju militantnog katoličanstva" (Dragić Kijuk, 1992), ili, na drugom mestu, da "konvertitstvo" Hrvata "počinje nacionalnim i verskim prisajedinjenjem Rimskoj hrišćanskoj imperiji, koja uspešno prvo sprovodi deslovenizaciju a zatim i falsifikaciju hrvatske nacionalne istorije" (Dragić Kijuk, 1992). Apostrofiraju se i katolici u Hercegovini kao "konvertiti" koji su "ne tako davno bili jedan narod – Srbi" znajući čak i kada su "postali konvertiti", dok je Katolička crkva ubrzala proces razdvajanja jednog istog naroda "srpskog porekla" (Burzanović, 1996), ili se optužuje Jugoslavija u kojoj je zamrlo "srpsko opredeljenje u Dubrovniku", a bosanski katolici se "homogenizovali kao Hrvati" (Ivić, 1991).

Već je rečeno da je rasprava o "izmišljenim" nacijama stara koliko i "prirodna" nacija. Razlika je samo u argumentaciji i obeležavanju aktera zainteresovanih za njihovo "stvaranje" i atakovanje na "prirodnu" naciju. Još je Panta Srećković pre sto godina tvrdio da je u dalekoj prošlosti Tomislav "prineo na žrtvu latinštini hrvatsku narodnu dušu", čime je učinio da se "Hrvati ocepe od zajednice ostalih srpskih plemena" koja su ih onda "u posmevku, nazvala – Lacmanima", a "Lacmanin ima onaj isti smisao kao – 'poturica'" (Srećković, 1884). A anonimni autor je u toku Drugog svetskog rata pisao da "dok se na hrvatskoj strani likovalo u izmišljanju kojekakvih Hrvatski", dotle su se u Srbiji generacije napajale ne